

NAMN ATT MINNAS:

UNO WILLERS

Någon tid efter Uno Willers' utnämning till riksbibliotekarie sammanträffade en av hans många vänner och beundrare med en av hans gamla medarbetare och förhörde sig hos denne om Willers' förhållanden. — Jo, svarade den tillfrågade, nu väntar vi bara på hans utnämning till världsbibliotekarie. Kanske kan detta hänförda utrop tolkas som ett utslag av naiv hjälte dyrkan, men ingen, som närmare studerat Uno Willers' karriär, kan gärna bestrida att en dylik hjälte dyrkan i så fall är berättigad.

Första gången Uno Willers på ett mera spektakulärt sätt framträdde inför offentligheten var vid en diskussion på Stockholms Högskola år 1937. Anordnare var Clarté och Nationella Studentklubben och huvudtalare var för Clarté professor Herbert Tingsten, med fil. kand. Torsten Gårdlund som adjutant; för Nationella Studentklubben fil. dr Rütger Essén, med fil. kand. Uno Willers som adjutant. Sedan dess har emellertid tidens ström runnit strid under livets bro och redan under något av de första krigsåren tillkännagav dåmera licentiaten Uno Willers för intresserade lyssnare att han avsåg att inträda i socialdemokratiska arbetarpartiet för att reformera detsamma inifrån. I vad mån detta beslut satt spår i partiets historia undandrar sig utomstående bedömande, att det satt spår i Willers' historia — och därmed i vårt politiskt-kulturella liv — kan knappast betvivlas.

Vår hjälte började efterhand publicera sig i såväl socialdemokratiska partiets tidskrift Tiden som i regeringsorganet Morgon-Tidningen och tilldrog sig därigenom uppmärksamhet på högsta ort som en lovande ung man. Samtidigt skötte han med stor energi olika bibliotekstjänster, bl. a. på Kungl. Biblioteket, och disputerade år 1945 på en särskilt ur bibliografisk synpunkt förträfflig avhandling om Ernst Moritz Arndt. Denna avhandling tillförde honom en välförtjänt docentur vid Stockholms Högskola, en docentur, som han dock fem år senare avsåg sig, då man haft oförsyntheten att besätta en ledigbliven lärostol vid högskolan med en helt annan kandidat än den, för vilken Uno Willers med så osjälviskt nit hade verkat. Det var en av Willers' lika fåtaliga som oförtjänta motgångar och fyller i hans levnadslopp heller ingen annan uppgift än att genom kontrastverkan skänka ökad glans åt hans framgång.

År 1946 blev Uno Willers direktör för svenska studenthemmet i Paris och uppehöll under två år befattningen som bibliotekarie vid Sainte-Genevièvebiblioteket. Denna verksamhet avkastade i sinom tid en synnerligen intressväckande bok om »Xavier Marmier och Sverige». Visserligen blev detta arbete föremål för en låt oss säga mindre välvillig recension i Lärdomshistoriska Samfundets tidskrift »Lychnos» och visserligen lanserades teorin att Willers vid utarbetandet av boken

råkat blanda ihop sina excerpter och inte haft tid att ordna dem på nytt, men allt detta kan lugnt tillskrivas akademisk avundsjuke. Redan tidigare hade Willers nämligen blivit utsedd till föreståndare för Svenska Akademiens Nobelbibliotek.

Under fyra års tid stannade Uno Willers i Svenska Akademiens tjänst till dess att han befanns mogen för än högre uppgifter. Östen Undéns blickar hade fallit på den unge mannen. Med den divinatoriska skarpblick, som alltid utmärkt denne statsman, förstod han genast att han i Uno Willers ägde en själsfrände. Han kallade på Willers och lät år 1950 utnämna honom till kansliråd och chef för utrikesdepartementets arkiv. Denna upphøjelse var för departementet helt oväntad och kunde förefalla egendomlig mot bakgrund av att Willers var en ren biblioteksman och saknade varje närmare erfarenhet av arkivarbete. Men hans meriter låg på ett annat och högre plan. Den välvilja hr Undén visade sin skyddsling var i rikt mått återgådd. Uno Willers blev efterhand — om man så får uttrycka sig — hr Undéns hagiograf. Ingen har med sådan punktlighet hyllat den store mannen på bemerkelsedagar, ingen har med sådan eldighet prisat honom som vinterbadare i Skagerack. Höjdpunkten torde ha nåtts, när Willers i Morgon-Tidningen med följande ord hugfäste en av hr Undéns smärre bemerkelsedagar:

»Framtidens historieskrivning kommer en gång att ta ställning till vår tids politiska motsättningar. Det är skäl att anta, att Östen Undén då kommer att nämnas som en av de stora svenskarna.»

Det var från dessa utgångspunkter lätt att förstå att vår hjälte skulle göra sig ovanligt omtyckt inom utrikesdepartementet. Han tillhörde visserligen inte karriären, men kompenserade detta genom sitt försynta och anspråks-

lösa uppträdande, sitt rättframma och frimodiga väsen och sin utpräglade motvilja mot varje form av intrigerande. Den omständigheten att han råkade ha hr Undéns öra utnyttjade han enbart att på lämpligaste sätt befordra sina kamraters intressen. Det dröjde heller inte länge förrän han tilldelades epitetet »UD:s mest populära tjänsteman». Ingen kan förvåna sig över, att man under sådana omständigheter var angelägen om att så länge som möjligt behålla honom i departementets tjänst.

Det sägs också att Willers om han utsatts för tillräckligt starka påtryckningar skulle låtit övertala sig till att överväga ett erbjudande om ambassadörsposten i Oslo, ja, att han rent av skulle reflekterat över kabinettssekreteraresysslan. Först hade han emellertid en sentimental plikt att fullgöra. Redan som ung student hade Willers förklarat att han en gång ämnade efterträda sin salig morfar som riksbibliotekarie. När nu denna befattning blev ledig ansåg sig naturligtvis Willers av affektionsskäl inte kunna neka att ta emot den och lät alltså år 1952 utnämna sig till chef för Kungl. Biblioteket. Han tröstade det i sorg försänkta utrikesdepartementet med att han måhända skulle kunna tänka sig att återvända i lämplig befattning.

Som riksbibliotekarie har Uno Willers visat sig synnerligen duglig och driftig. Redan tidigt vann han stormande bifall i Ny Dag genom att framhålla att försvarskostnaderna var orimligt höga jämförda med anslaget till Kungl. Biblioteket. Det har sedan knappt gått en månad utan att man sett hans ärliga nuna blicka emot en från tidningsspalterna i samband med öppnandet av någon bokutställning, till en början företrädesvis av böcker från något av länderna bakom järnridån. Uno Willers har dymedelst lämnat värdefulla bidrag till den av hans förre chef tillämpade neutralitetspolitiken.

Även om han följaktligen alltjämt är en obrottslig anhängare av regeringens yttre politik, torde han dock numera rent partipolitiskt ha fjärrmat sig något från socialdemokratien. Det anses att han samtidigt som han lagt beslag på Dag Hammarskjöld även lagt beslag på dennes upphöjt teknokratiska syn på politiken, något som man bl. a. slutit sig till av att Willers varit storsint nog att ej avböja ordensutmärkelser.

Denna låt vara diskreta förskjutning av ståndpunkter öppnar i nuvarande labila politiska läge de vidaste perspektiv. Det enda man kan vara säker på är att Uno Willers inte i längden kommer att stanna på den i anseende till hans gåvor blygsamma befattning han nu bekläder, vilket ju också vore ett utslag av offentlig misshushållning. Frågan är bara vart hans bana skall föra honom. Sedan sin tid i Nobelbiblioteket har han kvarstått som sekreterare i Svenska Akademiens Nobelkommitté och det finns säkert åtminstone någon, som anser att de tjänster

han gjort akademien meriterar honom för en plats bland de odödlige. Han har även nämnts som tänkbar universitetskansler. En passande ambassadörspost skulle kanske kunna göra större rättvisa åt hans förutsättningar, men fråga är om det inte vore ändå mera på sin plats att han bleve arvtagare åt hr Undén.

Sedan åtskillig tid cirkulerar alltså rykten om att Uno Willers skulle vara designerad till den ena eller andra excellenta befattningen. Talar dessa rykten sant — och vem vill betvivla det? — kan det inte gärna råda någon tvekan om att man på någon av vår hjältes högtidsdagar kommer att få läsa följande ord i Morgon-Tidningen (ev. Stockholms-Tidningen om MT då redan skulle vara nedlagd):

»Framtidens historieskrivning kommer en gång att ta ställning till vår tids politiska motsättningar. Det är skäl att anta, att Uno Willers då kommer att nämnas som en av de stora svenskarna.»

G. U.